

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -
גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים
ליום 31 במרץ 2020

Q1
20

תוכן העניינים

7	דוח על הסיכונים
8	א. מבוא
8	א.1. מידע צופה פני עתיד
8	א.2. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
10	ב.3. חומרת גורמי סיכון
11	ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים
12	ב.5. השפעת התפשטות נגיף הקורונה
14	ב.6. הפסקת פרסום ריביות הליבור
14	ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
15	ג. הון ומינוף
15	ג.1. הרכב ההון
17	ג.2. הלימות ההון
19	ג.3. יחס מינוף
21	ד. סיכון אשראי
21	ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי
25	ד.2. חשיפות לסיכונים אשראי
30	ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכונים אשראי
35	ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
37	ה. סיכונים אשראי של צד נגדי
38	ו. סיכון שוק
39	ו.1. סיכון שוק בתיק למסחר
40	ו.2. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
42	ו.3. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
43	ז. סיכון נזילות
48	ח. סיכון תפעולי
48	ח.1. סיכונים אבטחת מידע וסייבר
49	ח.2. היערכות לחירום
49	ט. סיכון ציות
50	י. סיכון משפטי
50	יא. סיכון מוניטין
50	יב. סיכון רגולציה
51	יג. סיכון כלכלי
51	יד. סיכון אסטרטגי
51	טו. סיכון סביבתי

רשימת הטבלאות

9	יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
11	לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
14	לוח ב-2: חומרת גורמי הסיכון
	לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים
	הון ומינוף
15	לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
19	לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
20	לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף
	סיכון אשראי
	לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סוגו כארגון מחדש של חוב בעייתי
22	לוח ד-2: מדדי סיכון אשראי
24	לוח ד-3: איכות האשראי של חשיפות אשראי
25	לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק
29	לוח ד-5: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
30	לוח ד-6: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
30	לוח ד-7: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)
31	לוח ד-8: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
31	לוח ד-9: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
32	לוח ד-10: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
33	לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל
34	לוח ד-12: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
35	לוח ד-13: טבלת הפחתת סיכון אשראי
36	לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון
	סיכויי אשראי של צד נגדי
38	לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
38	לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערורן לסיכון אשראי
	סיכון שוק
39	לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
39	לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן
40	לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
41	לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
41	לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
42	לוח ו-6: רגישות ההון הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
42	לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית
	סיכון נזילות
44	לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים
47	לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את ה"דוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 במרץ 2020" (להלן: "הדוח על הסיכונים" או ה"דוח").

המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019", עם הדוחות הכספיים לשנת 2019 ועם תמצית הדוחות הכספיים ליום 31 במרץ 2020.

בכבוד רב,

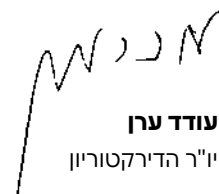
אמיר בכר

משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

דב קוטלר

המנהל הכללי

עודד ערן

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 13 במאי 2020

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות ההערכות ו/או לשינויים בתוכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על פי הנחיות בנק ישראל, הצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם ל"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים". במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 במרץ 2020".

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
31 במרץ 2019	30 ביוני 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	
במיליוני ש"ח					
הון זמין					
38,903	39,852	39,528	38,795	38,152	הון עצמי רובד 1
38,484	39,471	39,185	38,138	37,551	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
39,636	40,585	40,261	39,528	38,640	הון רובד 1
38,484	39,471	39,185	38,138	37,551	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
49,072	50,846	50,458	49,235	48,192	הון כולל
44,158	46,176	45,865	44,810	44,360	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
נכסי סיכון משוקללים					
339,691	332,991	332,922	336,387	340,232	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
340,277	333,523	333,401	337,271	341,040	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
11.45%	11.97%	11.87%	11.53%	11.21%	יחס הון עצמי רובד 1
11.31%	11.83%	11.75%	11.31%	11.01%	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
11.67%	12.19%	12.09%	11.75%	11.36%	יחס הון רובד 1
11.31%	11.83%	11.75%	11.31%	11.01%	יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
14.45%	15.27%	15.16%	14.64%	14.16%	יחס הון כולל
12.98%	13.84%	13.76%	13.29%	13.01%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
10.24%	10.26%	10.26%	10.27%	9.27%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
1.21%	1.71%	1.61%	1.26%	1.94%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
523,012	511,322	508,609	519,648	541,421	סך החשיפות
523,246	511,535	508,801	520,001	541,744	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
7.58%	7.94%	7.92%	7.61%	7.14%	יחס המינוף
7.35%	7.72%	7.70%	7.33%	6.93%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
ממוצע לשלושת החודשים שהסתיימו ביום					
31 במרץ 2019	30 ביוני 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2020	
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
109,781	111,017	106,503	109,137	114,646	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
87,721	87,247	85,681	90,145	90,974	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
125%	127%	124%	121%	126%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכניות ההתייעלות.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים.

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד גנדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי וסיכון ציות. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המותווית על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. המפקח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות המפקח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים. מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר הנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגב' ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי.

הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

לפרטים והרחבה בדבר ממשל ניהול הסיכונים לרבות תפיסת הבקרה, הגורמים האחראים, ועדות דירקטוריון וצוותי הנהלה בזיקה לניהול הסיכונים ראה ה"דוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019".

ב.3. חומרת גורמי סיכון

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות הנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מהם. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות חומרה (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים. לפרטים ראה [הדוח על הסיכונים לשנת 2019](#).

השפעת הסיכון	גורם הסיכון
סיכונים פיננסיים	
1.1	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*
1.1.1	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*
1.1.2	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית
1.1.3	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים
2.2	סיכון שוק
2.1	מזה: סיכון ריבית
2.2	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין
2.3	מזה: סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי
3.3	סיכון נזילות
סיכונים תפעוליים ומשפטיים	
4.4	סיכון תפעולי
4.1	מזה: סיכון סייבר
4.2	מזה: סיכון IT
5.5	סיכון משפטי
סיכונים אחרים	
6.6	סיכון מוניטין
7.7	סיכון אסטרטגיה ותחרות
8.8	סיכון רגולציה וחקיקה
9.9	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל
10.10	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם
11.11	סיכון ציות**

* רמת סיכון האשראי הועלתה לבינונית-גבוהה על רקע התפשטות נגיף הקורונה והשפעותיה הנוכחיות והאפשריות לעתיד על המצב הכלכלי.
 ** בעקבות אישור ההסדרים המוסכמים עם הרשויות בארצות-הברית בנוגע לחקירת המס ולחקירת פיפ"א (ראה [ביאור תוד ו-10 בתמצית הדוחות הכספיים](#), לרבות ביחס להתחייבויות הבנק לפי ההסדרים) הוחזרה רמת הסיכון של סיכון הציות לבינונית (קודם לכן הוגדרה כבינונית-גבוהה). במסגרת זו נכלל גם הסיכון הנמשך לו חשוף הבנק בעקבות ההסדרים האמורים.

ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד לציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרוח, מתן יעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי ולוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרוח, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ובנושא FIFA נחקרו על-ידי הרשויות האמריקאיות ולאחרונה, אושרו ופורסמו הסדרים מוסכמים בין קבוצת הבנק לבין ה-DOJ ורשויות אמריקאיות נוספות המביאים לסיום החקירות. לפירוט ראה ביאור תוד ו-10 בתמצית הדוחות הכספיים.

- **סביבת המקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון. הבנק מעריך ובוחן את התוכנית האסטרטגית לאור שינויים בסביבת המקרו.
 - **התפשטות נגיף הקורונה** הינה אירוע בעל השלכות מקרו כלכליות מהותיות המשפיע הן על אופן עבודת הבנק והן על הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים ובכללם סיכון אשראי, סיכונים שוק וסיכון תפעולי. בשלב זה קיימת אי ודאות בנוגע למשך האירוע והשלכותיו העתידיות על פעילות המשק העולמי, המשק המקומי, לקוחות הבנק והבנק עצמו ובהתאם גם על הסיכונים השונים. לפרטים ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדיסקוריון וההנהלה ופרק השפעת התפשטות נגיף הקורונה להלן](#).
 - **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחול:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובעולם. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניין בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, ובפרט הפרדות הבנק מחברות כרטיסי האשראי והשינויים המשמעותיים בתחום פעילות זה, כמו גם ניווד חשבונות בנק ו-Open API עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך את כל ההשפעות של שינויים אלה על הבנק. לפרטים אודות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל התשע"ז-2017 ראה ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים.
 - **סיכון אבטחת מידע ותקריט קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. עקב התפשטות נגיף הקורונה חל ברבעון זה מעבר משמעותי של עובדים לעבודה מרחוק ושינויים נוספים באופן פעילות הבנק, זאת במקביל לגידול באיומים. מערך הגנת הסייבר פיתח מענה לצמצום הסיכונים כמפורט בפרק סיכון תפעולי להלן.
 - **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות חדשה מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, פייסבוק, אמזון ועוד) וחברות פינטק, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים ליצור השפעה משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, כדוגמת חוק נתוני אשראי שנכנס לתוקפו בחודש אפריל 2019, ניווד חשבונות בנק ו-Open API העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק. הבנק גיבש תוכנית אסטרטגית לשנים 2020-2022 הכוללת ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים.
- לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
- לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ב.5. השפעת התפשטות נגיף הקורונה

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 התפשט נגיף הקורונה בקצב מהיר ברחבי העולם, ובתגובה לכך ננקטו על-ידי ממשלות לרבות בישראל צעדי התגוננות כגון הגבלת מעבר בין מדינות, אמצעי בידוד וצמצום התקהלויות ותנועה, סגרים, הגבלות על הפעלת עסקים פרטיים ושירותים ממשלתיים ועירוניים ועוד. התפשטות הנגיף ואמצעי התגוננות אלו גורמים לפגיעה כלכלית מהותית ומגמות שליליות בכלכלה העולמית ובכלכלה הישראלית ולפגיעה בשוקי ההון העולמיים ובשוק המקומי. בתגובה, ממשלות ובנקים מרכזיים בעולם לרבות בישראל נוקטים במגוון צעדים ובכללם מענקים, הלוואות, התערבות בשוקי ההון ועוד.

התפשטות הנגיף מביאה להרעה מהותית בפעילות המשק בישראל אליו חשופה פעילות הבנק וקיימות וצפויות לה השלכות על עסקי הבנק, לרבות בגין עלייה בסיכון האשראי וקשיי נזילות של לוויים, הן במגזר העסקי והן במגזר הפרטי, ובגין ההאטה בפעילות הכלכלית. כמו-כן להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית העתידיות של הבנק. זאת בנוסף לירידות בשערי נכסים סחירים ושינוי במרווחי אגרות-חוב אשר יוצרים השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק והשפעות נוספות. לא ניתן להעריך את היקף התפשטות הנגיף בעתיד, או את תגובת הממשלות והבנקים המרכזיים הן מבחינת ההגבלות שיוטלו על המשק ומשכן והן מבחינת צעדים לתמיכה ועידוד הפעילות הכלכלית ואת תגובת הכלכלות והשווקים. לא ניתן גם לאמוד ולכמת את משך האירוע ועומקו ואת השפעתו העתידית על הכלכלה העולמית, המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו.

הבנק הקים צוות יעודי של ההנהלה לטיפול במשבר פיננסי לעניין משבר הקורונה בראשות מנכ"ל הבנק. הצוות בוחן באופן שוטף תרחישים שונים להתפתחות האירוע ולהשפעותיו הפיננסיות על הבנק, את השפעות האירוע על סיכוני האשראי וסיכון צד נגדי מול לקוחות, בנקים ואחרים, השפעותיו על הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר עסקות ועוד, ומכוון את צעדי הבנק בתחומים אלו.

בהתאם, כחלק מהיערכות הבנק לתוצאות משבר הקורונה, ובמטרה להעריך את השפעותיו האפשריות, נבחנו תרחישים שונים להתפתחות שורה של פרמטרים כלכליים, ואלו משמשים את הבנק לאמידת ההשפעות על הבנק. בתרחיש הייחוס הבנק מניח כי התוצר צפוי להתכווץ בחדות בשני הרבעונים הראשונים של השנה ולהתאושש בהמשך. התוצר בתרחיש זה מתכווץ בשנת 2020 כולה בכ-7%, כאשר שיעור האבטלה (ללא חל"ת) עולה עד לרמה של כ-10% בשיא. ריבית בנק ישראל בתרחיש זה נותרת ברמה של 0.1% לאורך כל שנת 2020. כמו-כן התרחיש מניח כי מרבית ההגבלות בגין נגיף הקורונה יפסקו עד סוף יוני 2020 ותהיה חזרה לשגרה עם נקיטת אמצעי זהירות בריאותיים. הערכות ותרחישים אלו מתעדכנים באופן שוטף בהתאם לתחזיות השונות, לתכניות הכלכליות של הממשלה ולאירועים בארץ ובעולם.

בהיבט התפעולי ובהיבטי המשכיות עסקית נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים ובכללם עבודה מרחוק, דילול ו/או פיצול יחידות, שינויים באופן פעילות הסניפים והפעילות מול הלקוחות, דחיית תשלומי משכנתאות והלוואות ועוד. זאת בהתאם להנחיות הממשלה ומשרד הבריאות ושינוי רגולציה של בנק ישראל, ובפרט הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250 של הפיקוח על הבנקים המתעדכנת מעת לעת. ככלל, הסיכונים התפעוליים ובכללם סיכוני הסייבר שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו ובהתאם נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון.

על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים ביום 31 במרץ 2020 את דרישות ההון מהבנקים במסגרת הוראת שעה לתקופה של שישה חודשים עם אפשרות להארכה. בהתאם, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 במרץ 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.27% ו-12.77%, בהתאמה (במקום 10.27% ו-13.77% לפני הוראת השעה). בהודעה שפרסמה המפקחת על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, היא ביקשה מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת המפקחת וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 ל-9.5% וכן החליט כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק, לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים. לפרטים נוספים בדבר הוראות המפקחת על הבנקים, יעדי הלימות הון ודיבידנדים, ראה [פרק הון, הלימות הון מיניון בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יחס ההון רובד 1 ליום 31 במרץ 2020 ירד ל-11.21% ויחס המינוף ירד ל-7.14%, זאת בעקבות השפעות אירוע הקורונה ובכללן עלייה בצרכי האשראי העסקי של הלקוחות ועלייה בהפרשות להפסדי אשראי, בשל הקטון בהון עקב חלוקת יתרת מניות ישראל כדבידנד בעין לבעלי המניות ובעקבות השפעות נוספות כמפורט בסעיף 2.3.2 בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ברבעון זה, בעקבות התפשטות הנגיף, רשם הבנק גידול בהוצאות להפסדי אשראי בהיקף של כ-757 מיליוני ש"ח. עיקר הגידול הינו בשל הגדלת היקף ההפרשה הקבוצתית בסך של כ-603 מיליון ש"ח וכן בשל גידול בהפרשה הפרטנית בסך של כ-154 מיליון ש"ח, בעיקר בגין לווים בתחום האנרגיה שנפגעו מהמשבר או מנגזרותיו. הגידול האמור הינו בהמשך לגידול בהוצאות להפסדי אשראי בסך של כ-676 מיליון ש"ח שנרשמו במסגרת [הדוחות הכספיים לשנת 2019](#) (שפורסמו במחצית השנייה של חודש מרץ 2020 לאחר התפשטות נגיף הקורונה) וכוללות השפעות של התפשטות הנגיף אשר כבר היו ידועות במועד זה. לפרטים אודות החשיפה וסיכון האשראי לפי ענפי משק ראה [פרק האשראי](#) להלן. בהקשר זה נציין כי בעקבות אירוע הקורונה נדחו בחודש מרץ 2020 תשלומי הלוואות (קרן ו/או ריבית) בהיקף של 897 מיליוני ש"ח כמפורט בפרק סיכון אשראי להלן, תשלומים נוספים נדחו ברבעון השני של שנת 2020. בעקבות התפשטות נגיף הקורונה, רשם הבנק ברבעון זה וברבעון הקודם גידול בהוצאות להפסדי אשראי בסכום כולל של כ-1,433 מיליוני ש"ח, זאת מעבר לשינוי בהפרשות להפסדי אשראי שאינן קשורות לאירוע הקורונה.

אירוע התפשטות נגיף הקורונה מביא לגידול הסיכון בפעילות מול בנקים זרים ובכללן לגידול בסיכונים אשראי וסליקה מולם. הבנק בוחן את הסיכון ומנהל אותו באופן שוטף, ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן.

התנדודיות בשווקים הפיננסיים הביאה לגידול באומדני הסיכון של פעילות חדר העסקות של הבנק ושל לקוחותיו, זאת במקביל ללחצים בשוק מטבע-החץ בישראל שנצפו במהלך מרץ (ונרגעו מאז) ולעליית סיכון באינדיקטורים ללחצי נזילות מערכתיים-עולמיים. יחס הנזילות הממוצע של הבנק ברבעון שהסתיים ב-31 למרץ 2020 עמד על 126%, יחס הנזילות ליום ה-31 למרץ 2020 עמד על 135%.

ירידות בשערי נכסים סחירים, שינויים בעקומי הריבית בארץ ובעולם ובמרווחי אגרות-חוב יצרו השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים של הבנק. במהלך הרבעון חלה ירידה של כ-705 מיליוני ש"ח בשווי תיק המניות ותיק אגרות-החוב הזמין למכירה. השפעת ירידה זו על ההון מתמתנת בשל זקיפה להון של השפעות מקוזזות הנובעות בעיקר מפתיחת מרווחי האשראי לפיהם נקבעת ריבית ההיוון של ההתחייבויות בגין זכויות עובדים, כאשר השפעת עליית ריבית ההיוון גרמה לקטון בהתחייבות האקטוארית ולגידול מקביל בהון בסך של כ-662 מיליוני ש"ח. במהלך חודש אפריל חלה התאוששות מסוימת בשווקים הפיננסיים אשר מיתנה את ההשפעות הנ"ל. לפרטים בדבר השפעה על סיכונים השוק ראה [פרק סיכונים שוק](#) להלן.

כאמור, לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעות האירוע והיקפן על הבנק, וזאת בשל אי ודאות בקשר עם משך אירוע התפשטות הנגיף, צעדים שינקטו לעצירת התפשטותו, עוצמתם וכן אי ודאות באשר להשפעות הנגזרות על הפעילות המשקית, מגמות בשוקי ההון וצעדים פיננסיים שונים שינקטו על-ידי ממשלות, בנקים מרכזיים ורגולטורים בנושא (ראה [פרק ב.4 בדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים לשנת 2019](#)) לפרטים נוספים ראה [פרקי הסיכון להלן](#).

הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים ובתקופת התמשכות האירוע.

6. הפסקת פרסום ריביות הליבור

החל מסוף שנת 2021, המערכת הפיננסית העולמית צפויה להפסיק לפרסם את ריביות ה-"LIBOR" ולחדול מהשימוש בהן. ריביות אלו מהוות בסיס לצורך חישוב שיעור הריבית החל על מוצרים פיננסיים בריבית משתנה במטבעות חוץ עיקריים או צמודים למטבעות אלו. במסגרת הכוונה לבסס עוגני ריבית חלופיים במטבעות הרלוונטיים, מתגבשות בעולם, על-ידי גופים כגון ISDA (International Swaps and Derivatives Association) וה-ARRC (Alternative Reference Rate Committee), חלופות לריביות אלו, שפה משפטית חדשה והצעות למנגנוני החלפה. השינוי הצפוי ישיע על תעשיית הבנקאות כולה בעולם ובארץ.

במסגרת זו הוקמה בבנק ועדת היגוי אשר עוקבת אחר הפרסומים הבינלאומיים ובוחנת את השפעת ההחלפה על פעילות הבנק ומעדכנת את ההנהלה והדירקטוריון מדי תקופה. במסגרת פעילות הוועדה נערך מיפוי של המוצרים השונים הקיימים בבנק ואשר מתבססים על ריביות אלו, בוצעו שינויים במסמכים משפטיים וכן נעשות הדרכות לעובדי הבנק. בסוף חודש ינואר 2020 נשלחו ללקוחות הבנק מכתבים אשר מתארים את השינוי העתידי על-פי המידע שהיה מצוי בבנק באותה עת.

לאור חוסר הוודאות לגבי המשך ביצוע התהליך שמושפע כאמור מהחלטות בינלאומיות, אין ביכולת הבנק לבצע הערכות כמותיות של השפעת החלפת הריביות. הבנק ימשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים שנובעים מתהליך החלפת הריביות. לפרטים נוספים ראה [ביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

7. סקירת נכסי סיכון משוקללים

לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

	נכסי סיכון משוקללים		דרישות הון מזעריות*
	31 במרץ 2020	31 בדצמבר 2019	
	במיליוני ש"ח		
1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**	296,487	289,023	37,861
6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	5,121	5,462	654
10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	2,328	2,713	297
15 סיכון סילוק (Settlement risk)	-	-	-
16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)	28	28	4
25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)	9,430	12,077	1,204
סך-הכל סיכון אשראי	313,394	309,303	40,020
20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	3,226	3,528	412
24 סיכון תפעולי	23,612	23,556	3,015
27 סך-הכל	340,232	336,387	43,447

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח בשיעור של 12.77%.
** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

ג. הון ומינוף

ג.1. הרכב ההון

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2019	31 במרץ 2020	
	במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1				
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים				
1	8,167	8,153	8,170	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	31,346	31,368	30,818	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(1,332)	(1,040)	(1,356)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	15	43	13	מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6	38,196	38,524	37,645	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים				
9	7	-	-	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מסים נדחים לשלם
10	50	39	44	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	(1)	(1)	(1)	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14	2	2	51	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
16	-	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
21	-	-	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(657)	(419)	(601)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26	(657)	(419)	(601)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26	(657)	(419)	(601)	מזה: בגין תוכניות ההתייעלות
26	-	-	-	מזה: בגין מס שחר
28	(599)	(379)	(507)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	38,795	38,903	38,152	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף				
הון רובד 1 נוסף - מכשירים				
33	733	733	488	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36	733	733	488	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף - ניכויים				
43	-	-	-	סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44	733	733	488	הון רובד 1 נוסף
45	39,528	39,636	38,640	הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2019	31 במרץ 2020	
	במיליוני ש"ח/באחוזים			
הון רובד 2				
הון רובד 2 - מכשירים והפרשות				
47	30	45	27	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	5,899	5,535	5,608	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49	3,005	3,717	2,727	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
50	3,778	3,856	3,917	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
51	9,707	9,436	9,552	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2 - ניכויים				
57	-	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
58	9,707	9,436	9,552	הון רובד 2
59	49,235	49,072	48,192	סך ההון
נכסי סיכון משוקללים				
	335,948	339,204	339,775	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
	308,864	311,921	312,937	מזה: נכסי סיכון אשראי
	3,528	2,998	3,226	מזה: נכסי סיכון שוק
	23,556	24,285	23,612	מזה: נכסי סיכון תפעולי
60	336,387	339,691	340,232	סך נכסי סיכון משוקללים
יחסי הון וזרימת לשימור הון				
61	11.53%	11.45%	11.21%	הון עצמי רובד 1
62	11.75%	11.67%	11.36%	הון רובד 1
63	14.64%	14.45%	14.16%	ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים				
69	10.27%	10.24%	9.27%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש הינו 10% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 9.27%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור לתאריכי הדוחות הכספיים
71	13.77%	13.74%	12.77%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5% והחל מדוח 31 במרץ 2020 הינו 12.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור לתאריכי הדוחות הכספיים
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72	1,443	1,474	1,500	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	1,378	671	472	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
75	3,806	3,749	3,623	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2				
76	3,778	3,856	4,267	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	3,866	3,905	3,917	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
82	733	733	488	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר
83	809	1,126	1,047	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה
84	4,577	4,577	3,051	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	-	-	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

2.ג. הלימות ההון

2.ג.א. יעד הלימות ההון

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה)" ("הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם לחוזר נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9% (לעומת 10% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 12.5% (לעומת 13.5% לפני השינוי). דרישות הון אלה יהיו בתוקף למשך שישה חודשים ובמידת הצורך יוארכו בשישה חודשים נוספים ולאחר מכן, ככל שרלוונטי, יידרש הבנק להציג מתווה מדורג לצבירה מחודשת של ההון, ככל שנשחק, על פני שנתיים.

ליחסי ההון המזעריים מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי מהבנק (שהינו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד) על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 במרץ 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 9.27%-12.77%, בהתאמה (במקום 10.27%-13.77% לפני הוראת השעה). בהודעה שפרסם הפיקוח על הבנקים בקשר עם הוראת השעה, הוא ביקש מהדירקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת הפיקוח וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה החליט דירקטוריון הבנק ביום 31 במרץ 2020 להתאים את יעד יחס הון עצמי רובד 1 ל-9.5%. עוד החליט הדירקטוריון כי בשים לב למדיניות החלוקה הקיימת בבנק (של חלוקת עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות), לאור אי הוודאות בתנאים המקרו כלכליים יחד עם הגשמת תכלית הוראת השעה ומדיניות הפיקוח על הבנקים, עד לתום תוקף הוראת השעה והתבהרות התנאים ימשיך הבנק שלא לבצע חלוקות מרווחים שוטפים.

2.ג.ב. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

דיבידנדים

לפני מועד אישור הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2018, הודיע הפיקוח על הבנקים לבנק, כי לאור אי הוודאות הרבה בנושא חקירת הרשויות האמריקאיות, ומטעמי זהירות ושמרנות, סבור הפיקוח על הבנקים כי לעת הזו אין מקום לחלוקת דיבידנד שוטף על-ידי הבנק. בהתאם, מטעמי שמרנות ובתיאום עם בנק ישראל, החל מהרבעון השני של 2018 לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד שוטף, זאת מבלי לשנות את מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק. ראה גם [ביאור 24 בדוחות הכספיים לשנת 2019](#).

כתוצאה מעצם מכירת כ-65% ממניות ישראלכרט ברבעון השני של שנת 2019 (ראה [ביאור 15' בדוחות הכספיים](#)), נוצרו לבנק עודפי הון נוספים בסך של כ-1.3 מיליארד ש"ח (מתוכם כ-0.3 מיליארד ש"ח בגין קיטון בסיכון התפעולי של ישראלכרט שיוכרו בהדרגה במשך 3 שנים). בקשר עם עודפי הון אלה הכריז דירקטוריון הבנק בחודש ספטמבר 2019 על חלוקת דיבידנד בסך של 1 מיליארד ש"ח אשר שולם בחודש אוקטובר 2019. ביום 9 במרץ 2020 חולקה יתרת החזקה של הבנק במניות ישראלכרט (כ-33% מהון המניות המונפק והנפרע של ישראלכרט), כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק.

2.ג.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

מכירת ישראלכרט

בהתאם לנדרש בחוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), תשע"ז-2017 ("החוק להגברת התחרותיות") ופרסום תשקיף הצעת מכר לציבור של מניות ישראלכרט, מכר הבנק בהצעת מכר לציבור ביום 8 באפריל 2019 כ-65.2% מהונה של ישראלכרט. בעקבות המכירה חלה עלייה של כ-0.3% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. לפרטים אודות החזקות הבנק בקבוצת ישראלכרט, ראה [סעיף 2.6.1 חברות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ביום 2 בפברואר 2020, אישר דירקטוריון הבנק, חלוקה של יתרת החזקה במניות בישראלכרט, כדיבידנד בעין לבעלי מניות הבנק וביום 9 במרץ 2020 בוצעה החלוקה בפועל. בכך השלים הבנק את ההיפרדות מקבוצת ישראלכרט, כנדרש בחוק להגברת התחרותיות. חלוקת המניות בוצעה בהתאם לשווי המניות בבורסה במועד חלוקתן. השפעת חלוקת הדיבידנד בעין הינה ירידה של כ-0.2% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל.

התייעלות תפעולית

בחודש ינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית" של המערכת הבנקאית בישראל ("הוראת התייעלות"). בהתאם להוראת התייעלות, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תוכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו בהוראה יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התוכנית לתקופה של עד 5 שנים בקו ישר לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בהמשך להוראת התייעלות, פרסם הפיקוח על הבנקים בחודש יוני 2017 מכתב בנושא "התייעלות תפעולית" של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן", אשר מעודד את התאגידים הבנקאיים לבחון, בנוסף להתייעלות בהוצאות כוח אדם, גם אפשרויות לצמצום עלויות נדל"ן ותחזוקה של יחידות המטה וההנהלה, לרבות באמצעות בחינה מחודשת של מיקומן הגיאוגרפי ("התייעלות בתחום הנדל"ן").

במסגרת זאת, על מנת לעודד יישום תוכנית התייעלות בתחום הנדל"ן, הפיקוח יאשר לבנקים הקלות בנושא הלימות ההון. במכתב מיום 16 בדצמבר 2019 הפיקוח על הבנקים האריך את התוקף ליישום תוכנית התייעלות עד ליום 31 בדצמבר 2021. בחודש אוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 762 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון. התוכנית נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017 לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בחודש ינואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 352 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון ליום 31 בדצמבר 2019. התוכנית נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2020 לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. השפעת ההקלות בגין תוכניות התייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון מוערכת בכ-0.2% ליום 31 במרץ 2020.

שלוחת הבנק בתורכיה

בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מבנק ישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיף, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בחישוב יחס ההון המאוחד בלבד, באופן הבא:

- החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.
 - החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 600% לכל הפחות.
- בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 הבנק שיקלל את נכסי הסיכון בגין בנק פוזיטיף ב-300% וההשפעה על הדוחות לרבעון הראשון של שנת 2020 הינה קיטון ביחס הון עצמי רובד 1 של כ-0.04%. השפעת הנחיה זו בהנחת שקלול נכסי הסיכון ב-600% על יחס הון עצמי רובד 1 על בסיס הנתונים ליום 31 במרץ 2020 הינה קיטון נוסף של כ-0.05%.
- במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק, הוחלט לפעול למכירת ההשקעה בבנק פוזיטיף. בהתאם לכך, הבנק פועל להקטנה הדרגתית של תיק האשראי של בנק פוזיטיף.

חכירות

השפעת יישום תקן חשבונאות חדש בנושא חכירות אשר יושם החל מיום 1 בינואר 2020 הינה קיטון של כ-0.04% ביחס הון עצמי רובד 1 וקיטון של כ-0.05% ביחס ההון הכולל. לפרטים נוספים ראה [ביאור ג1 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ג.2.ד. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנים 2019 ו-2020 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 30% ו-20%, בהתאמה.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוטא באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2019	31 במרץ 2020	
במיליוני ש"ח			
463,688	465,778	491,459	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(3,474)	(658)	(8,060)	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
56,545	54,763	54,650	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
2,889	3,129	3,372	התאמות אחרות
519,648	523,012	541,421	חשיפה לצורך יחס מינוף

לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2019	31 במרץ 2020	
			במיליוני ש"ח/באחוזים
חשיפות מאזניות			
455,020	457,986	479,560	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(57)	(39)	(44)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
454,963	457,947	479,516	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
4,008	4,818	3,902	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
5,959	6,153	6,399	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(2,298)	(1,383)	(3,415)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
7,669	9,588	6,886	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך			
471	714	369	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
471	714	369	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות			
170,946	185,035	163,526	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(114,401)	(130,272)	(108,876)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
56,545	54,763	54,650	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות			
39,528	39,636	38,640	הון רובד 1*
519,648	523,012	541,421	סך החשיפות*
יחס מינוף			
7.61%	7.58%	7.14%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
6.00%	6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה סעיף "התייעלות תפעולית" לעיל). השפעת ההקלות בגין תוכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 במרץ 2020, המוערכת בכ-0.12% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן.

הקיסון ביחס המינוף ליום 31 במרץ 2020 נובע בעיקר מגידול בסך החשיפות, בין היתר לאור עלייה בצורכי האשראי של הלקוחות לאור ההרעה שנוצרה בסביבת הפעילות הכלכלית במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ובשל הקיסון בהון עקב חלוקת יתרת מניות ישראל כד'בידנד בעין לבעלי המניות.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).
- בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

התפשטות הנגיף כמו גם צעדי הממשלות בישראל ובעולם להתמודדות עמו, יצרו פגיעה משמעותית בפעילות העסקית בארץ ובעולם המקיפה את מרבית ענפי המשק, אם כי קיימים תחומים בהם הפגיעה מובהקת וברורה כגון תעופה, תיירות, מסחר בקניונים, הסעדה, ארועים, בילוי ופנאי ואנרגיה. היכולת להתמודד עם הפגיעה הכלכלית תלויה בגורמים רבים אשר אינם ברורים מספיק בשלב זה ואשר כוללים את מהירות החזרה לשגרה בענפים השונים, יכולת העסקים ומשקי והבית להתמודד עם המשבר באמצעות שינוי תהליכים ומציאת פתרונות חליפיים, תמיכת הממשלה, התאוששות המסחר העולמי ועוד גורמים נוספים. יוצאים מהכלל תחומים בהם הביקוש עלה והתנאים לא יצרו פגיעה מהותית עסקית כגון בתי מרקחת ומסחר במזון. כחלק מהתמודדות עם המשבר, גדל באופן חד שיעור מבקשי התעסוקה והשלכות המשבר מייצרות גם בקרב משקי הבית אי ודאות כלכלית משמעותית. הבנק פועל לתמוך בלקוחותיו בתקופת המשבר תוך התחשבות בהשפעות המשבר על סיכון האשראי ולצורך כך ביצע מספר צעדים המפורטים בפרק ב.5. לעיל.

על רקע אי הוודאות הרבה, צופה הבנק כי הפסדי האשראי יגדלו אך בשלב זה קשה לקבוע באיזו מידה ומתי, בין היתר כתוצאה מתהליכים וצעדים שנוקטים הממשלה ובנק ישראל ואשר עשויים לסייע למשק להחליף מהמשבר במהירות רבה יותר, אך במידה ולא יצלחו יביאו לדחייה בלבד בהתממשות סיכונים האשראי. כצעד מקדים להשפעת המשבר החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית ברבעון זה כדי לשקף את הגידול הצפוי בהפסדי האשראי הפרטניים ובמחיקות האוטומטיות. בהתבסס על חישוב ההפרשה הקבוצתית ללא תוספת זו הייתה מתקבלת ירידה בהפרשה הקבוצתית ברבעון זה.

ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלוויים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לוויים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזר נקבע כי שינויים בתנאי הלוואות לא גורמים באופן אוטומטי לסייג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש, כאשר בשל אירוע נגיף הקורונה מבוצעים שינויים לזמן קצר בתשלומים ללוויים אשר לא היו בפיגור קודם לכן. עוד נקבע כי, לווה נחשב לווה שאינו בפיגור אם הוא נמצא בפיגור של פחות מ-30 ימים במועד יישום השינויים.

ייצוב לוויים שאינם בפיגור בהלוואות הקיימות שלהם, אשר הם לוויים תקינים הנתקלים בבעיות פיננסיות או תפעוליות בטווח הקצר כתוצאה מאירוע נגיף הקורונה ככלל לא יחשב כארגון מחדש של חוב בעייתי, בפרט כאשר מתקיימים התנאים הבאים:

1. השינוי בוצע בשל אירוע נגיף הקורונה

2. הלווה לא היה בפיגור במועד שבו יושמו השינויים

3. השינוי הוא לזמן קצר

לעניין קביעת מצב פיגור - חובות שלא היו לפני כן בפיגור וניתנה להם דחייה בשל אירוע נגיף הקורונה, לא יסווגו כחובות בפיגור בשל הדחייה. כאשר בוצעה דחיית תשלומים בחובות שהיו בפיגור לפני הדחייה, יש להקפיד את מצב הפיגור במשך תקופת דחיית התשלום למעט אם החוב סווג כפגום או אם הוא נמחק חשבונאית. ייתכן שאילולא הקפאת מניין ימי הפיגור ביחס לתשלומים שנדחו, כאמור לעיל, יתרת החובות בפיגור היתה גבוהה יותר. לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 1g בתמצית הדוחות הכספיים](#). להלן פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במהלך חודש מרץ 2020, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים כאמור לעיל. שינויים כאמור בוצעו גם במהלך הרבעון השני של שנת 2020. הבנק העמיד לרשות לקוחותיו כלים, מוצרי אשראי ומוצרים נוספים להתמודדות עם המשבר. לפרטים נוספים ראה [פרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדוח ממשל תאגידי](#).

לוח ד-1: פרטים בדבר יתרת החובות, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים⁽¹⁾, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי

ליום 31 במרץ 2020		
יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים שנדחו בפועל	יתרת התשלומים שנדחו בפועל	
	במיליוני ש"ח	
605	6,426	מסחרי
196	11,297	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
74	916	אנשים פרטיים - אחר
875	18,639	סך-הכל בישראל
22	1,333	פעילות בחו"ל
897	19,972	סך-הכל

(1) שינויים בתנאים בדרך של דחיית תשלום קרן ו/או ריבית לתקופה שאינה עולה על שישה חודשים.

לוח ד-2: מדדי סיכון אשראי

ליום		
31.12.19	31.03.20	
1.49%	1.39%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור*
0.31%	0.29%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור*
1.58%	1.73%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור*
1.27%	1.40%	שיעור יתרת הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור*
105.97%	124.30%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום*
87.90%	103.07%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר*
2.42%	2.35%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור*
0.44%	1.07%	שיעור הוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.12%	0.25%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
7.48%	14.20%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

* לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

ניתוח איכות התיק

בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2020 נרשמה עלייה (החמרה) במדדים הבאים לעומת סוף 2019:

- שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
- שיעור יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
- שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- נרשמה ירידה (שיפור) במדדים הבאים:
- שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
- שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור.
- שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.

השינויים במדדי איכות התיק הינם תוצאה של גידול ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ובהוצאה להפסדי אשראי במקביל לירידה בסיכון האשראי הבעייתי ויתרת האשראי לציבור פגום. מגמות נוגדות אלו מבטאות את כך שלמרות שבשלב זה השפעת התפשטות נגיף הקורונה אינה ניכרת עדיין באופן מהותי, בין היתר, בעקבות הנחיית בנק ישראל להקפאת מצב הפיגור בעקבות ביצוע דחיית תשלומים, אשר ייתכן והשפיעה במידת מה על המדדים שהשתפרו. כדי לשקף את הגידול הצפוי בהפסדי האשראי החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית ברבעון זה. חישוב ההפרשה הקבוצתית ללא תוספת זו היה מביא לירידה בהפרשה הקבוצתית. הגידול האמור מתווסף להוצאות הפסדי אשראי שנרשמו במסגרת הדוחות הכספיים לשנת 2019 (שפורסמו בחודש מרץ 2020) אשר הושפעו מהשלכות התפשטות הנגיף כאמור לעיל.

לגבי מדדים נוספים המתייחסים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל](#) להלן.

לוח ד-3: איכות האשראי של חשיפות אשראי

31 במרץ 2020				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
404,832	1,530	401,411	4,951	1 חובות, למעט אגרות-חוב
57,164	-	57,164	-	2 אגרות-חוב
163,526	76	163,602	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
625,522	1,606	622,177	4,951	4 סך-הכל
31 במרץ 2019				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
393,151	665	389,690	4,126	1 חובות, למעט אגרות-חוב
58,520	-	58,520	-	2 אגרות-חוב
185,035	74	185,109	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
636,706	739	633,319	4,126	4 סך-הכל
31 בדצמבר 2019				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
395,720	1,408	392,970	4,158	1 חובות, למעט אגרות-חוב
50,809	-	50,809	-	2 אגרות-חוב
170,946	65	171,011	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
617,475	1,473	614,790	4,158	4 סך-הכל

לפרטים נוספים ראה טבלה 3-3: מידע נוסף על תנועה בחובות בעייתיים בגין אשראי לציבור ובהפרשה הפרטנית בדוח הדייקטוריון וההנהלה.

2.2. חשיפות לסיכוני אשראי

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

ליום 31 במרץ 2020									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 31.03.2020 ⁽⁴⁾									
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות הפרשה בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
22	-	3	20	95	2,222	2,908	95	2,721	2,920
חקלאות									
658	-	123	1,010	1,257	1,917	2,667	1,290	1,420	2,712
כרייה וחציבה									
389	5	64	412	992	15,486	30,787	992	30,158	31,646
תעשייה									
599	9	78	561	863	28,145	67,343	863	65,679	67,528
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
464	(6)	55	289	1,088	22,009	25,533	1,103	24,529	25,999
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
167	2	18	271	929	5,972	9,592	963	9,303	10,367
אספקת חשמל ומים									
893	58	147	481	1,167	24,986	35,454	1,174	33,496	35,700
מסחר									
109	5	39	134	334	8,818	10,393	334	9,667	10,482
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
124	10	(14)	89	404	6,976	9,134	543	8,429	9,367
תחבורה ואחסנה									
319	3	(16)	269	321	3,989	6,386	321	6,037	6,448
מידע ותקשורת									
253	(1)	53	30	131	21,283	34,047	131	41,478	41,951
שירותים פיננסיים									
167	20	41	97	116	8,620	13,618	116	12,967	13,698
שירותים עסקיים אחרים									
69	4	16	22	65	5,805	7,558	65	7,250	7,580
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
4,233	109	607	3,685	7,762	156,228	255,420	7,990	253,134	266,398
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
475	-	32	2	710	91,979	97,679	710	95,215	97,679
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
829	76	119	762	883	36,815	58,175	883	54,175	58,188
אנשים פרטיים - אחר									
5,537	185	758	4,449	9,355	285,022	411,274	9,583	402,524	422,265
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	398	1,374	-	3,750	3,750
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
-	-	-	-	-	1,514	1,514	-	60,903	60,903
ממשלת ישראל									
5,537	185	758	4,449	9,355	286,934	414,162	9,583	467,177	486,918 ⁽¹⁾
סך-הכל פעילות בישראל									

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 286,934, 59,224, 369, 7,800 ו-132,591 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-732 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-730 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-3,589 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-84 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 במרץ 2020										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לתקופה שהסתיימה ביום 31.03.2020 (4)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתני (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור - מסחרי										
2	-	-	-	-	265	407	-	407	407	חקלאות
-	-	-	-	55	84	252	55	704	758	כרייה וחציבה
14	-	3	38	144	2,107	2,987	144	3,351	3,564	תעשייה
159	5	35	199	381	6,126	7,829	381	6,887	7,829	בינוי ונדל"ן
7	(1)	(1)	10	10	227	514	10	924	935	אספקת חשמל ומים
17	-	(3)	109	224	2,073	2,543	224	2,542	2,839	מסחר
27	-	3	19	56	2,702	3,314	56	3,000	3,314	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
31	3	5	90	141	621	728	141	713	858	תחבורה ואחסנה
6	-	2	21	29	812	1,086	29	1,302	1,334	מידע ותקשורת
40	(5)	4	22	22	2,897	3,868	22	7,835	7,857	שירותים פיננסיים
5	-	(1)	-	-	578	783	-	621	783	שירותים עסקיים אחרים
11	-	2	5	40	769	864	40	911	955	שירותים ציבוריים וקהילתיים
319	2	49	513	1,102	19,261	25,175	1,102	29,197	31,433	סך-הכל מסחרי (7)
3	-	-	-	7	473	487	7	474	487	אנשים פרטיים - הלוואות לדירור
5	-	1	5	5	61	231	5	224	231	אנשים פרטיים - אחר
327	2	50	518	1,114	19,795	25,893	1,114	29,895	32,151	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
3	-	1	-	-	26,971	27,749	-	40,974	40,974	בנקים בחו"ל (8)
6	-	-	-	-	1,193	1,304	-	7,544	7,544	ממשלות חו"ל
336	2	51	518	1,114	47,959	54,946	1,114	78,413	80,669 (1)	סך-הכל פעילות בחו"ל
5,873	187	809	4,967	10,469	334,893	469,108	10,697	545,590	567,587	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 11,788 ו-7,144, 0, 13,778, 47,959 של 11,788 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחובות-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדירור, בסך של כ-0 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 (4)										
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתי (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור - מסחרי										
19	(18)	(22)	20	91	2,230	2,879	91	2,742	2,892	חקלאות
511	1	490	987	1,177	1,962	2,440	1,250	1,188	2,449	כרייה וחציבה
333	33	26	405	912	14,237	30,514	915	29,736	31,029	תעשייה
523	(100)	(125)	603	951	27,798	67,454	951	65,812	67,577	בינוי ונדל"ן - בינוי (7)
402	(112)	13	305	1,208	20,228	24,532	1,214	23,390	24,702	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
149	2	87	359	1,032	5,730	9,574	1,069	9,649	10,803	אספקת חשמל ומים
806	120	157	539	952	24,548	35,147	953	33,746	35,380	מסחר
77	15	(10)	124	247	8,396	10,025	247	9,598	10,120	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
148	39	125	94	626	6,726	9,594	639	8,670	9,708	תחבורה ואחסנה
339	3	98	274	325	4,043	6,589	325	6,157	6,628	מידע ותקשורת
200	(38)	19	30	138	20,005	33,318	138	38,001	38,346	שירותים פיננסיים
148	50	65	112	130	8,616	13,262	130	12,775	13,297	שירותים עסקיים אחרים
57	15	21	22	70	5,724	7,572	70	7,403	7,582	שירותים ציבוריים וקהילתיים
3,712	10	944	3,874	7,859	150,243	252,900	7,992	248,867	260,513	סך-הכל מסחרי (8)
443	9	31	2	696	89,228	96,480	696	94,590	96,480	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
785	297	193	760	904	38,626	59,532	904	56,420	59,540	אנשים פרטיים - אחר
4,940	316	1,168	4,636	9,459	278,097	408,912	9,592	399,877	416,533	סך-הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	132	1,120	-	2,905	2,905	בנקים בישראל (9)
-	-	-	-	-	794	794	-	41,585	41,585	ממשלת ישראל
4,940	316	1,168	4,636	9,459	279,023	410,826	9,592	444,367	461,023 (1)	סך-הכל פעילות בישראל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 279,023, 40,319, 471, 4,575 ו-136,635 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-754 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-967 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,797 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבייות חוק מכר.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-74 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2019 (4)									
ייתר הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתני (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
2	-	-	-	-	267	383	-	383	383
-	-	(1)	-	-	63	207	-	747	747
10	15	11	61	218	2,032	3,056	218	3,475	3,756
150	(13)	63	279	576	6,652	8,572	576	7,956	8,714
6	-	(1)	10	10	210	516	10	823	903
20	26	24	107	151	2,364	2,855	151	2,673	3,119
24	-	(1)	20	57	2,688	3,317	57	3,068	3,317
31	(2)	(3)	95	146	590	653	146	629	778
3	8	8	36	36	706	1,053	36	1,330	1,366
34	-	12	39	44	2,262	3,411	44	7,233	7,279
4	-	(1)	-	-	616	818	-	728	818
11	(1)	-	8	44	557	818	44	864	907
295	33	111	655	1,282	19,007	25,659	1,282	29,909	32,087
3	-	-	-	6	474	489	6	471	489
5	3	(2)	6	6	69	256	6	248	256
303	36	109	661	1,294	19,550	26,404	1,294	30,628	32,832
2	-	-	-	-	17,933	18,549	-	32,439	32,439
6	-	(1)	-	-	1,183	1,183	-	9,294	9,294
311	36	108	661	1,294	38,666	46,136	1,294	72,361	74,565 (1)
5,251	352	1,276	5,297	10,753	317,689	456,962	10,886	516,728	535,588

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 38,666, 17,394, 0, 6,568 ו-11,937 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-1 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

ד.2.א. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

לוח ד-5: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 31 במרץ 2020			
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשראי חיצוני⁽⁵⁾						
6,981	2,949	4,032	8,561	3,114	5,447	AA- עד AAA
15,620	1,709	13,911	19,852	2,746	17,106	A- עד A+
1,006	139	867	1,055	36	1,019	BBB- עד BBB+
34	22	12	30	23	7	B- עד BB+
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B-
386	74	312	506	120	386	ללא דירוג
24,027	4,893	19,134	30,004	6,039	23,965	סך-הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים*
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾
-	-	-	-	-	-	מזה: יתרת חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
24,027	4,893	19,134	30,004	6,039	23,965	סך-הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים לאחר ניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני
5	1	4	6	1	5	יתרת הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי

- * היתרות כוללות חשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים במדינות הבאות:
- ספרד - סך חשיפה של כ-27 מיליון ש"ח בדירוג A-, מזה סך של 26 מיליון ש"ח בדירוג A- וסך של 1 מיליון ש"ח בדירוג BBB- (סך חשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-163 מיליון ש"ח בדירוג A-).
 - איטליה - סך חשיפה של כ-25 מיליון ש"ח, מזה סך של 20 מיליון ש"ח בדירוג BBB והיתרה בסך של 5 מיליון ש"ח בדירוג BBB- (סך החשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-83 מיליון ש"ח, מזה סך של 76 מיליון ש"ח בדירוג BBB והיתרה בסך של 7 מיליון ש"ח בדירוג BBB-).
 - באירלנד, יוון ובפורטוגל אין חשיפה למוסדות פיננסיים.
- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו. אך איננה כוללת חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
 - (2) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
 - (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. אינו כולל סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חוב של לווה.
 - (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
 - (5) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות Moody's, S&P ו-Fitch.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 במרץ 2020 בכ-30.0 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-6.0 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-24.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019. עלייה זו נבעה מגידול בחשיפה המאזנית בסך כ-4.8 מיליארד ש"ח ומעלייה בחשיפה החוץ-מאזנית בסך כ-1.1 מיליארד ש"ח. כ-94.7% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה. החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-82.14% בבנקים וחברות אחזקה בנקאיות, 17.23% בחברות ביטוח ו-0.63% מוסד פיננסי אחר. עיקר החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (65.34%), ובארצות-הברית (21.65%). לאור השלכות השליליות הצפויות של התפשטות נגיף הקורונה על התוצאות הכספיות של המוסדות הפיננסיים בעולם, נרשם גידול במרווחים ובמחירי ה-CDS של מרבית המוסדות הפיננסיים הזרים מולם פועל הבנק. כמו-כן, סוכנויות הדרוג (Fitch, S&P, MOODY'S) שינו את תחזיות הדרוג של רבים מהם לשלילית. למקצתם אף הורד דרוג האשראי לטווח הארוך. הבנק מקיים ניטור תכופ ושוטף של המוסדות הפיננסיים ובמידת הצורך פועל לצמצום מכלול הסיכונים הרלוונטיים ובכללם סיכון האשראי וסיכון הסליקה. נתוני "בנקים וממשלות בחו"ל" בגילוי על סיכון אשראי לפי ענפי משק, בפרק סקירת הסיכונים ובדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 במרץ 2020 (להלן: הגילוי לפי ענפי משק), כולל את החשיפות בגין בנקים בחו"ל ולא כולל מוסדות פיננסיים אחרים אשר מוצגים בעיקר בענף שירותים פיננסיים. בנוסף, בענף זה נכללים בנקים מרכזיים בעוד שהטבלה לעיל אינה כוללת חשיפה בגין בנקים מרכזיים. בגילוי לפי ענפי משק "סיכון האשראי הכולל" מכיל יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות בגין נגזרים בעוד שהטבלה לעיל כוללת רק יתרות מאזניות בגין נגזרים. כמו-כן, סך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני" בגילוי לפי ענפי משק כולל אשראי לציבור ופיקדונות בבנקים אך אינו כולל אגרות-חוב וניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר הכלולים בטבלה לעיל. אשראי מאזני וחוץ-מאזני בגין נגזרים אינו נכלל בסך "חובות וסיכון אשראי חוץ-מאזני". לעומת זאת, הטבלה לעיל כוללת יתרות מאזניות בגין נגזרים.

ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי

ד.3.א. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לווים

לוח ד-6: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

31 במרץ 2020			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
2	875	3,236	4,111
1	929	1,380	2,309
6	10,239	7,520	17,759
9	12,043	12,136	24,179
ענף משק			
תעשייה			
אספקת חשמל ומים			
שירותים פיננסיים			
סך-הכל			
31 בדצמבר 2019			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
2	26	4,012	4,038
1	1,419	1,261	2,680
1	941	261	1,202
6	9,225	6,320	15,545
10	11,611	11,854	23,465
ענף משק			
תעשייה			
אספקת חשמל ומים			
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל			
שירותים פיננסיים			
סך-הכל			

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

לוח ד-7: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)

קבוצת לווים א'	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	מזה: סיכון אשראי חוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים ⁽²⁾	חבות ברוטו ⁽³⁾	ניכויים ⁽⁴⁾	חבות נטו ⁽¹⁾	שיעור מההון הרגולטורי
במיליוני ש"ח							
קבוצת לווים א'	3,862	3,504	-	7,366	-	7,366	18.63%
קבוצת לווים ב'	2,769	3,473	209	6,242	38	6,204	15.69%

(1) הנתונים המוצגים להלן מייצגים חשיפה לקבוצות לווים והינם לאחר הפחתת הניכויים המותרים בהוראה 313. לפיכך, נתונים אלה אינם ברי השוואה לנתונים בדבר חבות לווים המפורטים בגילויים אחרים בדוח.

(2) סיכון האשראי החוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(3) הסכום כולל ערבויות צד ג' מחוץ לקבוצה.

(4) ניכויים המותרים בהתאם להוראה 313, הכוללים בעיקר פיקדונות המופקדים בבנק, אגרות-חוב שהונפקו על-ידי מדינת ישראל, כתבי שיפוי של מדינת ישראל או גופים פיננסיים המותרים בניכוי.

ד.3.ב. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-8: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב- %	יתרה במיליוני ש"ח		
3.1%	92,536	0.3%	252	26.3%	24,316	14.9%	13,776	38.6%	35,707	20.0%	18,485	31.03.2020
10.2%	89,777	0.3%	266	26.5%	23,834	15.4%	13,811	38.5%	34,565	19.3%	17,301	31.12.19
9.3%	81,454	0.5%	368	27.0%	21,984	16.6%	13,539	38.1%	31,060	17.8%	14,503	31.12.18

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-9: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
31.03.19	30.06.19	30.09.19	31.12.19	31.03.20	
					מאפיינים
38.1%	37.9%	37.7%	40.2%	39.7%	שיעור מימון מעל 60%
0.0%	0.0%	0.1%	0.0%	0.1%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
31.5%	31.7%	32.7%	30.8%	32.0%	שיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
59.2%	59.2%	59.9%	58.1%	58.4%	שיעור בריבית משתנה
6.0%	5.7%	5.6%	5.7%	4.9%	שיעור הלוואות לכל מטרה
9.7%	10.0%	9.2%	9.2%	8.6%	שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
6.9%	7.4%	7.1%	7.4%	7.9%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
24.7	24.5	24.1	24.3	24.3	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

נמשכת מגמת העלייה ביתרות הלוואות לדיור גם בשלושת החודשים הראשונים של 2020. השפעות התפשטות נגיף הקורונה הביאו להקדמת ביצוע הלוואות של רוכשי דירות בחודש מרץ 2020 אך צפויות להביא להאטה בכמות עסקות הדיור ברבעונים הבאים.

מנתוני ביצועי הלוואות לדיור ניכרת עלייה (החמרה) במדדים:

- שיעור בריבית משתנה ובפרט בשיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים.
 - עלייה בשיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67.
 - נרשם שיפור במספר מדדים:
 - ירידה בשיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%. שיעור זה אמנם נמוך מהרבעון הקודם אך נותר גבוה יחסית בהשוואה לרבעונים קודמים.
 - שיעור זה מושפע מהיקף העסקות בפרויקטי מחיר למשתכן ומכך ששיעור האשראי להשקעה ולכל מטרה נמוך יחסית ובהם שיעור המימון אינו עולה על 50%.
 - ירידה בשיעור ביצועי הלוואות לכל מטרה.
 - ירידה בשיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות.
 - נרשמה יציבות במספר מדדים:
 - שיעור הביצועים בשיעור החזר מהכנסה מעל 40%. עלייה קלה אך הנתון נותר קרוב לאפס.
 - תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה (ללא גישור).
- בהסתכלות כוללת על מדדי האשראי לדיור ניכר כי הגידול ביתרות התבצע תוך שמירה על איכות החיתום. האיום העיקרי על תיק זה נובע מהתפתחויות אפשריות בעקבות התפשטות נגיף הקורונה ובפרט השפעתו על יכולת החזר של הלווים בתיק כתוצאה מהעלייה בהסתברות לירידה בשכר ולגידול באבטלה.

ד.3.ג. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-10: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השנוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח	
	31.12.19	31.03.20		
מאזני				
				עו"ש חובה
(7.93%)	(255)	3,216	2,961	הלוואות ⁽¹⁾
(1.94%)	(521)	26,918	26,397	מזה: הלוואות בולט ובלון
(1.28%)	(1)	78	77	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(11.08%)	(389)	3,511	3,122	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(13.03%)	(646)	4,958	4,312	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
(4.68%)	(1,812)	38,681	36,869	
חוץ-מאזני				
2.07%	437	21,092	21,529	סיכון אשראי חוץ-מאזני
(2.30%)	(1,375)	59,773	58,398	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

לוח ד-11: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני ליום	השינוי	יתרה ליום		
		31.12.19	31.03.20	
31.12.19	31.03.20			
במיליוני ש"ח				
2.3%	2.4%	(2.3%)	905	883
2.0%	2.1%	0.3%	760	762
0.2%	0.2%	(24.7%)	93	70
⁽¹⁾ 0.8%	0.8%	⁽¹⁾ 2.4%	297	76
2.0%	2.2%	5.6%	785	829

(1) מחושב על בסיס שנתי.

בשלושה חודשים ראשונים של שנת 2020 נרשם קיטון ביתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-2.9%. סך סיכון האשראי המאזני ירד בכ-4.7%.

נרשמה ירידה במדדים הבאים ביחס לסוף 2019:

- יתרת סיכון האשראי הבעייתי ירדה בשיעור של כ-2.3%.
- ביתרת החובות בפיגור מעל 90 יום נרשמה ירידה של כ-24.7%.
- נרשמה עלייה במדדים הבאים:
- עלייה ביתרת סיכון האשראי הפגום של כ-0.3%.
- עלייה במחיקות החשבונאיות נטו של כ-2.4%.
- עלייה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי של כ-5.6%.

נתוני הרבעון הראשון מציגים מגמה מעורבת כאשר ישנה ירידה בשני מדדים ועלייה בשלושה אחרים. השפעות התפשטות נגיף הקורונה המתבטאות בשלב זה בהקפאה של פעילות מגזרים רבים במשק וגידול חד במבקשי העבודה, צפויה להשפיע בהמשך על הפסדי האשראי בתיק זה. היקף ההשפעה תלוי בהיקף הפגיעה בפועל במעסיקים ויכולת המשק להתאושש במהירות. ככל שהפגיעה בשכר הלווים, ובפרט גידול באבטלה יהיו משמעותיים, ייתכן גידול משמעותי בהפסדי האשראי.

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים ראה [פרק סקירת הסיכונים בדוח הדייקטוריון וההנהלה ליום 31 במרץ 2020](#).

ד.3.ד. מימון ממונף

לוח ד-12: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ליום 31 במרץ 2020			
מספר לוויים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
			במיליוני ש"ח
2	413	60	473
1	219	-	219
2	637	-	637
1	81	194	275
6	1,350	254	1,604

ענף המשק של הלווה

כרייה וחציבה*

מידע ותקשורת

תעשייה

שירותים עסקיים אחרים

סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-360 מיליון ש"ח.

ליום 31 בדצמבר 2019			
מספר לוויים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
			במיליוני ש"ח
1	103	110	213
2	498	-	498
1	-	266	266
1	235	9	244
1	338	83	421
2	633	-	633
8	1,807	468	2,275

ענף המשק של הלווה

בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן

כרייה וחציבה*

חשמל ומים*

מידע ותקשורת

מסחר

תעשייה

סך-הכל

* בניכוי מחיקה והפרשה פרטנית להפסדי אשראי בסך של כ-591 מיליון ש"ח.

ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

לוח ד-13: טבלת הפחתת סיכון אשראי

31 במרץ 2020									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	2,353	2,896	4,905	10,967	7,258	13,863	390,969	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	57,164	2 אגרות-חוב
-	-	2,353	2,896	4,905	10,967	7,258	13,863	448,133	3 סך-הכל
-	-	-	-	3	12	3	12	3,571	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
31 במרץ 2019									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	8,232	8,640	5,983	12,278	14,215	20,918	372,233	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	58,520	2 אגרות-חוב
-	-	8,232	8,640	5,983	12,278	14,215	20,918	430,753	3 סך-הכל
-	-	-	-	6	21	6	21	3,401	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר
31 בדצמבר 2019									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח	יתרה מאזנית מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	383,102	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	50,809	2 אגרות-חוב
-	-	2,254	2,691	4,306	9,927	6,560	12,618	433,911	3 סך-הכל
-	-	-	-	3	13	3	13	3,361	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

ד.4.א. הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

31 במרץ 2020										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
128,259	-	57	284	-	-	19	-	4,986	122,913	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,048	-	-	-	-	-	3,995	-	192	1,861	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
20,648	-	-	64	-	-	3,853	-	16,731	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
117,964	-	-	110,431	-	-	2,556	-	4,977	-	5 תאגידים
52,051	-	-	-	52,051	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,189	-	-	-	9,189	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
92,424	-	-	4,043	23,165	11,414	25,544	28,258	-	-	8 בבטחון נכס מגורים
63,398	-	-	63,398	-	-	-	-	-	-	9 בבטחון נדל"ן מסחרי
3,216	-	1,670	1,546	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
13,407	992	812	8,517	-	-	-	-	-	3,086	11 נכסים אחרים*
1,496	-	512	984	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
506,604	992	2,539	188,283	84,405	11,414	35,967	28,258	26,886	127,860	12 סך-הכל
31 במרץ 2019										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
117,631	-	43	308	-	-	69	-	4,386	112,825	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,942	-	-	-	-	-	4,395	-	306	2,241	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
24,867	-	-	72	-	-	6,973	-	17,282	540	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
115,669	-	-	108,026	-	-	2,280	-	5,363	-	5 תאגידים
64,908	-	-	-	64,908	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,795	-	-	-	9,795	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
82,856	-	-	3,532	23,509	5,273	22,763	27,779	-	-	8 בבטחון נכס מגורים
57,446	-	-	57,446	-	-	-	-	-	-	9 בבטחון נדל"ן מסחרי
3,164	-	1,891	1,273	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
12,024	-	688	8,336	-	-	-	-	-	3,000	11 נכסים אחרים*
1,876	-	457	1,419	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
495,302	-	2,622	178,993	98,212	5,273	36,480	27,779	27,337	118,606	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות אגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-14: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾ (המשך)

31 בדצמבר 2019										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
123,421	-	38	285	-	-	-	-	4,662	118,436	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,180	-	-	-	-	-	4,110	-	212	1,858	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
19,286	-	-	51	-	-	3,810	-	15,408	17	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
112,401	-	-	105,984	-	-	2,185	-	4,232	-	5 תאגידים
54,223	-	-	-	54,223	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,078	-	-	-	9,078	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
89,603	-	-	3,800	21,868	10,202	25,264	28,469	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
63,842	-	-	63,842	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,016	-	1,839	1,177	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
11,024	-	781	7,347	-	-	-	-	-	2,896	11 נכסים אחרים*
1,771	-	492	1,279	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
492,074	-	2,658	182,486	85,169	10,202	35,369	28,469	24,514	123,207	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300% החל מיום 1 בינואר 2020. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכונים אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בניהול בנקאי תקין 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות התפשטות נגיף הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread), שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. כתוצאה מכך נרשמו עליות באומדני הסיכון הפנימיים של לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים. לפרטים ראה [פרק ב.5. לעיל](#) ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

31 במרץ 2019				31 במרץ 2020				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
5,111	7,913	5,913	2,000	4,807	7,676	5,987	1,689	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,111	7,913	5,913	2,000	4,807	7,676	5,987	1,689	6 סך-הכל

31 בדצמבר 2019				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידיית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח				
5,130	7,800	5,580	2,220	1 שיטת החשיפה הנוכחית
-	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
5,130	7,800	5,580	2,220	6 סך-הכל

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי

31 בדצמבר 2019		31 במרץ 2019		31 במרץ 2020		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח						
2,713	7,800	3,047	7,913	2,328	7,676	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

להרחבה על סיכון הצד הנגדי ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019.

1. סיכון שוק

- סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:
- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
 - **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
 - **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
 - **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
 - **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
 - **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
 - **סיכון מרווח (Spread risk)** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 כתוצאה מהשפעות התפרצות וירוס הקורונה חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם שערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread), שערי מניות ומחירי אגרות-חוב. בנוסף, נצפתה ירידה בריביות הבנקים המרכזיים. כתוצאה מכך נרשמו עליות בחלק מאומדני סיכון השוק וההשקעה של פעילות המסחר, התיק הבנקאי ותיק הנוסטרו של הבנק. להורדת ריביות לזמן קצר על-ידי הבנקים המרכזיים, אלה שהתרחשו והורדות נוספות שעשויות להתבצע, ולשינויים בעקומי התשואות בשוק, השפעה על קיטון בהכנסות המימון והריבית העתידיות של הבנק והשפעה על השווי ההוגן והשווי הכלכלי כמפורט בטבלאות להלן. לפרטים נוספים ראה [פרק ב.5. לעיל](#) ופרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

1.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכוי שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכוי שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה המתודולוגיה לאמידת הסיכון בדוח על הסיכונים לשנת 2019).

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2019	מוצע בשנת 2020	ליום 31 במרץ 2020	
24	31	34	78	סך-הכל מסחר בחדרי העסקות
במיליוני ש"ח				

עלייה באומדני הסיכון ברבעון הנוכחי נובעת בעיקר מהשפעות התפשטות נגיף הקורונה על השווקים הפיננסיים ועיקרם עלייה בוולטיליות של גורמי הסיכון כמפורט לעיל.

לוח ו-2: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2019		31 במרץ 2020		
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	
במיליוני ש"ח				
68	189	55	(18)	דולר ארצות-הברית
26	45	23	8	אירו
ממד המחירים לצרכן*				
3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%	
(347)	220	(420)	275	

* נתוני רגישות לשנת 2019 עודכנו עקב סווג מחדש של יתרת התחייבויות עובדים בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוער התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי. בעקבות סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד השתנתה הרגישות לשינוי של 3% במדד בסוף שנת 2019 בכ-135 מיליוני ש"ח.

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכויי הריבית והמניית בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכויי המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

	31 בדצמבר 2019	31 במרץ 2019	31 במרץ 2020	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח				
מוצרים ישירים				
1	2,081	2,174	2,178	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	4	20	4	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	950	213	713	סיכון שער חליפין
4	-	-	-	סיכון סחורות
אופציות				
5	-	-	-	הגישה הפשוטה
6	493	591	331	גישת דלתה-פלוס
7	-	-	-	גישת התרחישים
8	-	-	-	איגוח
9	3,528	2,998	3,226	סך-הכל

להרחבה על סיכון התיק למסחר ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

2.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידי וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית והמט"חית.

בטבלה להלן מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית ניכיון המשקפת גם את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי ותוך התחשבות בהתחייבויות לעובדים אשר אינן משמשות את הבנק בניהול רגישות הערך הכלכלי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים ייושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 31 במרץ 2020				
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד*	שקל למדד*	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד*	שקל למדד*
במיליוני ש"ח									
443,716	10,977	58,409	50,697	323,633	466,350	12,330	66,473	51,160	336,387
נכסים פיננסיים***									
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים חוץ-מאזניים									
783,784	63,047	269,874	19,575	431,288	804,081	60,466	312,234	18,302	413,079
התחייבויות פיננסיות***									
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים חוץ-מאזניים									
408,354	14,532	83,705	39,823	270,294	430,602	14,265	92,908	36,158	287,271
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים									
784,744	58,070	246,843	20,318	459,513	805,128	55,940	289,519	19,406	440,263
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים									
34,402	1,422	(2,265)	10,131	25,114	34,701	2,591	(3,720)	13,898	21,932
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה									
(4,918)	-	-	(4,918)	-	(4,735)	-	-	(4,735)	-
שווי הוגן נטו מותאם**									
3,081	101	1,124	-	1,856	3,460	140	776	-	2,544
מזה: תיק בנקאי									
32,565	1,523	(1,141)	5,213	26,970	33,426	2,731	(2,944)	9,163	24,476
32,012	1,327	(1,622)	5,100	27,207	33,387	2,763	(2,892)	9,009	24,507

* סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.
 ** שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15 בתמצית הדוחות הכספיים](#).
 *** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

הגידול בשווי הוגן נובע בעיקר משינוי במרווחי ההיוון בקיזוז השפעות עליית הריבית הממשלתית הארוכה.

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2019					ליום 31 במרץ 2020				
שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד**	שקל למדד**	שקל לא-צמוד	שקל למדד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל לא-צמוד	שקל למדד
במיליוני ש"ח									
שינויים מקבילים									
145	52	37	(104)	160	17	88	322	(348)	(45)
עלייה במקביל של 1%									
141	52	54	(115)	150	24	89	318	(347)	(36)
מזה: תיק בנקאי									
(115)	(63)	(33)	93	(112)	13	(103)	(337)	364	89
ירידה במקביל של 1%									
(103)	(64)	(41)	105	(103)	(12)	(104)	(332)	363	61
מזה: תיק בנקאי									
שינויים לא מקבילים									
(477)	24	(162)	21	(230)	(383)	31	(75)	(65)	(274)
התללה ⁽¹⁾									
(504)	25	(203)	10	(336)	(437)	29	(86)	(70)	(310)
מזה: תיק בנקאי									
498	(14)	143	(47)	416	340	(18)	94	(11)	275
השטחה ⁽²⁾									
535	(15)	203	(38)	385	367	(15)	107	(6)	281
מזה: תיק בנקאי									
393	(4)	88	(82)	391	235	18	155	(154)	216
עליית ריבית בטווח הקצר									
431	(6)	161	(79)	355	272	21	170	(149)	230
מזה: תיק בנקאי									
(429)	3	(92)	76	(416)	(290)	(17)	(179)	150	(244)
ירידת ריבית בטווח הקצר									
(465)	4	(155)	73	(387)	(353)	(20)	(193)	145	(285)
מזה: תיק בנקאי									

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
 ** סיווג מחדש של יתרות התחייבויות בגין זכויות עובדים מהמגזר הלא-צמוד למגזר צמוד מדד.
 (1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
 (2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-6: רגישות ההון הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 במרץ 2020				
מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	
במיליוני ש"ח						
106	(855)	(319)	419	(947)	(377)	עלייה במקביל של 1%
(98)	987	410	(438)	1,084	453	ירידה במקביל של 1%

שינויים במקביל

העלייה ברגישות ההון הכלכלי ברבעון הראשון של שנת 2020 במגזרים השקליים נבעה בעיקר ממתן משכנתאות ורכישת אגרות-חוב בקיזוז עידכון פריסת יתרות במודל העו"ש והשפעות הריבית. העלייה ברגישות ריבית מטבע-חוץ נבעה בעיקר ממכירת אגרות-חוב ועדכון פריסת יתרות במודל העו"ש. הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 31 למרץ 2020 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתם נאמדת בכ-0.26 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.2 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד. בנוסף, סכום של כ-0.4 מיליארד ש"ח במגזר השיקלי הצמוד מקורו מהוון התחייבויות לעובדים במודל השווי ההוגן אשר אינן משמשות את הבנק בניהול רגישות הערך הכלכלי.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 במרץ 2020				
הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	הכנסות מימון סך-הכל שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
1,251	327	924	1,337	312	1,025	עלייה במקביל של 1%
1,247	323	924	1,363	338	1,025	מזה: תיק בנקאי
(1,152)	(406)	(746)	(1,322)	(380)	(942)	ירידה במקביל של 1%
(1,141)	(395)	(746)	(1,328)	(386)	(942)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית לעומת יציבות ביתרות במקרה של ירידת ריבית ובהנחה של רצפות ריבית כך שעקומי הריבית השונים יורדים לאפס. במגזר מטבע-החוץ עקום הריבית יורד לאפס או לריבית השלילית הקיימת הנמוך מביניהם. בחלק מהתרחישים. ההפסד התיאורטי במקרה של ריבית שלילית (מתחת לרצפה) עלול להיות גבוה יותר. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM.

3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-חוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון השקעה בבנק.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 5 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

לפרטים אודות השפעת התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק 5.5. לעיל](#).

להרחבה על סיכונים השוק ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

ניהול סיכון הנזילות מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ, בסניפי חו"ל ובחברות הבנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומבוצע בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה לשמור על יכולתו של הבנק לעמוד בכל התחייבויותיו הנוכחיות, מבלי לפגוע בהתנהלות השוטפת וביכולת הקיימות של הבנק מבלי להיקלע להפסדים חריגים. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, ולוועדות הדירקטוריון בתדירות רבעונית. הבנק מנהל מעקב שוטף אחר יחס המימון היציב, בוחן את השפעות התוכנית העסקית על פרופיל הנזילות ומוודא שיחד עם השינויים העסקיים הצפויים ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 31 במרץ 2020		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
114,646		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,737	206,589	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,436	68,715	פיקדונות יציבים
11,106	98,041	פיקדונות פחות יציבים
1,195	39,833	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
73,085	116,474	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
521	2,083	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
71,780	113,607	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
784	784	חובות לא מובטחים
-	4	מימון סיטונאי מובטח
25,057	100,986	דרישות נזילות נוספות, מזה:
15,033	15,676	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,024	85,310	קווי אשראי ונזילות
3,914	3,914	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,780	52,470	מחויבויות מימון מותנות אחרות
119,573		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
419	432	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
13,825	23,498	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
14,355	20,052	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
28,599	43,982	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
114,646		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
90,974		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
126%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 66.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 ובמרה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 במרץ 2019*		
סך ערך משוקלל***	סך ערך לא משוקלל**	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
109,781		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,148	199,076	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,229	64,572	פיקדונות יציבים
10,716	94,389	פיקדונות פחות יציבים
1,203	40,115	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
70,477	111,114	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
454	1,817	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
69,026	108,300	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
997	997	חובות לא מובטחים
-	3	מימון סיטונאי מובטח
26,120	119,329	דרישות נזילות נוספות, מזה:
16,182	17,713	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,938	101,616	קווי אשראי ונזילות
15,299	15,299	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,813	54,076	מחויבויות מימון מותנות אחרות
128,857		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
725	725	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
24,627	31,739	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
15,784	20,242	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
41,136	52,706	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם****		
109,781		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
87,721		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
125%		יחס כיסוי נזילות (%)

* כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת.
 ** ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.
 *** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 63.
 **** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
15,097	199,825	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,295	65,896	פיקדונות יציבים
10,609	94,148	פיקדונות פחות יציבים
1,193	39,781	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
71,819	112,954	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
499	1,996	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
70,841	110,479	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
479	479	חובות לא מובטחים
-	4	מימון סיטונאי מובטח
20,440	93,378	דרישות נזילות נוספות, מזה:
10,740	11,341	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,700	82,037	קווי אשראי ונזילות
4,345	4,345	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,774	53,023	מחויבויות מימון מותנות אחרות
113,475		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
331	332	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
12,578	20,734	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
10,421	15,538	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
23,330	36,604	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
109,137		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
90,145		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
121%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 58.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

היחס הממוצע במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 126% במאוחד ו-125% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. במהלך הרבעון היחס עלה לעומת הרבעון הקודם. העלייה ביחס נובעת בעיקר מגידול בפיקדונות הציבור מעבר לגידול באשראי לציבור, ובפרט פיקדונות של לקוחות פרטיים. קיימת תנדודות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נצפו במהלך חודש מרץ לחצי נזילות בשוק מטבע-החוץ הישראלי אשר הביאו לעליות מחירים ולפחות, לחצים אלו נרגעו לקראת סוף החודש, זאת במקביל לעלייה באינדיקטורים ללחצי נזילות מערכתיים-עולמיים. במסגרת ניהול סיכון הנזילות נקט הבנק בפעולות שתרמו לשימור ושיפור יחס הנזילות, זאת בנוסף לעלייה שנבעה משינוי תמהיל הפיקדונות ובכללו גידול בפיקדונות קמעונאיים לקראת סוף הרבעון. יחס הנזילות ליום 31 במרץ 2020 עמד על 135% במאוחד.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפרדל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ראה טבלה להלן. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היוצא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי.

נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסטת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנודתיות בהיקף הפקדה ז, כנדרש בהוראה.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 במרץ 2020	יתרה ליום 31 במרץ 2020	
113,201	124,351	נכסי רמה 1
1,180	1,397	נכסי רמה 2א
265	241	נכסי רמה 2ב
114,646	125,989	סך-הכל HQLA
<hr/>		
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 במרץ 2019	יתרה ליום 31 במרץ 2019	
108,157	105,803	נכסי רמה 1
1,296	1,293	נכסי רמה 2א
328	347	נכסי רמה 2ב
109,781	107,444	סך-הכל HQLA
<hr/>		
ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	
107,648	113,250	נכסי רמה 1
1,185	1,171	נכסי רמה 2א
305	302	נכסי רמה 2ב
109,137	114,724	סך-הכל HQLA

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ראשי, נהלים ומערכות מקיפים בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים, פעילות בחירום ועוד. לאור התפשטות נגיף קורונה הבנק נקט בשורה של תהליכים ואמצעים כמו גם כמצוין להלן בסעיפים סיכונים אבטחת מידע וסייבר והיערכות לחירום. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למשבר והשלכותיו נותחו. הוערך כי עבודה במתכונת מצומצמת ובאופן מרוחק עשויה להגביר את החשיפה לסיכונים התפעוליים. נשקלים ומיושמים בקרות ואמצעים מתאימים למזעור הסיכון.

ח.1. סיכונים אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאית תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאית תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגיית המידע ולמזער את הסיכונים. סיכונים אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

בשנים האחרונות חל גידול בתחום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר מגמות ההתפתחויות הטכנולוגיות כגון מחשוב ענן, פתיחות לממשקים חיצוניים והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכונים סייבר. המגזר הבנקאי בישראל, ובכלל זה הבנק, חווים באופן שוטף התקפות סייבר, כגון DDOS (התקפת מניעת שירות מבוצרת Distributed Denial Of Service attack - תקיפות שנועדו להשבית מערכת מחשב על-ידי יצירת עומס חריג על משאביה), דייג (דייג - Phishing - הוא ניסיון לגניבת מידע רגיש על-ידי התחזות ברשת האינטרנט) וכדומה. ברבעון הראשון של שנת 2020 לא נתגלו בבנק אירועי סייבר מהותיים. הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתממשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשאיות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תוכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם.

הבנק מעדכן באופן שוטף את הערכת הסיכונים ביחס לתובנות מאירועי סייבר בארץ ובעולם הרלוונטיים למערכות הבנק ופעילותו העסקית. בנוסף, הבנק רואה חשיבות רבה בקיום תרבות ארגונית לניהול סיכון ולכן פועל בדרכים מגוונות (כגון: הרצאות, תקשורים, ותרגילים בדרגים שונים) להגברת מודעות העובדים לסיכונים הסייבר.

היחידה לניהול סיכונים אבטחת מידע עוסקת בקביעת מדדים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעותיות עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיות למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק. הבנק עדכן את הערכת סיכונים הסייבר בהתאמה להתפתחות האיומים בתקופת התפשטות נגיף הקורונה, ומבצע פעילות מקיפה לצמצום הסיכון, בפרט לאור השינוי במתכונת העבודה בבנק למעבר משמעותי של עובדים לעבודה מרחוק. מערך הגנת הסייבר פיתח מענה לצמצום סיכון העבודה מרחוק ובנוסף הנחה את עובדיו וספקיו בדרכים לצמצום הסיכון, בין היתר על-ידי הגברת מודעות לסיכונים הסייבר החדשים והמתפתחים. כמו-כן, הועלתה המוכנות לפעולות דיג והונאת לקוחות שעלולות להתרחש תוך ניצול המשבר וחששות הציבור.

ח.2. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תוכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם להוראות בנק ישראל מספר 355 ("ניהול המשכיות עסקית") ומספר 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תוכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכותו לחירום ביצע הבנק מהלך רוחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תוכנית הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. תוכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תוכנית ה-BCP מובלת על-ידי יחידת ניהול המשכיות עסקית ייעודית (BCM), כפופה למנהל ההמשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהלת חטיבת טכנולוגיה ומיחשוב).

מדיניות ההמשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות בארץ ובעולם וכן בסניפי חו"ל של הבנק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים הן תרחישים תפעוליים והן תרחישים עסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, מנהלות, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. הבנק הקים אתר מחשוב מרכזי חדש מרוחק להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו.

מערך ניהול ההמשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות ההמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום שבגינם עלול להיגרם לזקק משמעותי מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תוכניות מגירה מפורטות. תרחישי הקיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תוכניות המגירה היא באחריות הנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. יצוין כי צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תוכניות המגירה.

במסגרת היערכות ההמשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים וביניהם לתרחיש פנדמיה. הבנק, כמו מרבית הגופים במשק, פעל במתכונת חירום בשל התפשטות נגיף הקורונה. מתכונת העבודה בבנק צומצמה ביחס לרגיל, עד כה ללא ביצוע שינויים מהותיים בתנאי ההעסקה וההטבות לעובדים. הבנק פועל בכל המישורים ובהתאם לתקנות שעת חירום לצמצום התפשטות נגיף הקורונה, בהתאם להנחיות משרד הבריאות, הקלות רגולטוריות והנחיות בנק ישראל ויתר התקנות המחייבות על מנת להבטיח המשך מתן שירות בערוצים השונים. תוכניות החירום של הבנק הופעלו על מנת להקטין את ההסתברות להדבקה רחבה ובכלל זה יחידות קריטיות פוצלו למבנים שונים/בין קומות ו/או עברו לעבודה במשמרות הומוגניות ככל הניתן וכן שופרו יכולות העבודה מרוחק (עבודה מהבית). פזרו חומרי חיטוי, הגיינה ומיגון בכל מבני הבנק, נשמר המרחק הנדרש בין העובדים בכל המרחבים ומתקיימות בדיקות חום כנדרש. הנחיות מופצות למנהלים ולעובדים באופן רציף. מתנהל מעקב וקשר שוטף עם העובדים בבידוד והחולים והוקם מערך סיוע והסברה לעובדים. בסניפים נשמרות הנחיות בכל הנוגע לקבלת קהל החל מהיערכות מחוץ לסניף באמצעות מערך האבטחה שעוברה, הנחיות להגיינה ושמירת מספר הלקוחות המקסימלי בתוך הסניף. תקשור נרחב מתבצע בשוטף בערוצים השונים ללקוחות הבנק על מנת לעדכן על הפעילות השוטפת של מערך הסניפים, מימוש ההקלות בחיבור/זיהוי הלקוחות ל/בערוצים הישירים על מנת לסייע במתן השירות, בכלל זה כרטיסי אשראי ופנקסי שיקים נשלחים ללקוחות, ומומשו ההקלות שאפשר הרגולטור. הבנק עומד בקשר עם ספקיו על מנת לוודא המשך שירות רציף וכך גם עם חברות הבנות בארץ ובסניפי חו"ל ועם שותפיו השונים במערכת הבנקאית והשירותים הפיננסיים. בנק ישראל מדווח יומית או בעת אירוע חריג על-פי ההנחיות. מתכונת העבודה מתעדכנת מעת לעת בהתאם להנחיות ולהתפתחויות השונות.

למידע נוסף בנושא סיכון תפעולי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לזקק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות בהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות ה-FATCA האמריקאי וה-CRS הבינלאומי והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינאית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינאית.

בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהממשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטינאים ברצונו להפסיק מתן שירותים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר. כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד להקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים קורספונדנטים - ניתן ביום 30.6.2019 כתב שיפוי מעודכן המאריך את תקופת השיפוי עד ליום 28.2.2021 (ולכל היותר עד 31.5.2021). בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). כמו-כן, מכתב מעודכן מטעם היועץ המשפטי לממשלה האריך את תקופת החסינות עד ליום 30.6.2020. [למידע נוסף בנושא סיכון הציות ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019.](#)

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת במערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. [למידע נוסף בנושא סיכון משפטי ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019 וביאור 25 בדוחות הכספיים לשנת 2019 וביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים.](#)

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד. [למידע נוסף בנושא סיכון מוניטין ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019.](#)

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון להכנסות ו/או להון הקבוצה, שנובע מתהליכי חקיקה ו/או מטיטות הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה יכולים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע שירותים מסוימים ו/או לחייבה לבצע השקעות טכנולוגיות ואחרות בעלות ניכרת ותוך פגיעה בלוח הזמנים לפיתוח שירותים מתוכננים אחרים. [למידע נוסף בנושא סיכון רגולציה וחקיקה ואופן ניהולו ראה הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019.](#) לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [ביאור 16 בתמצית הדוחות הכספיים.](#)

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעותיות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולוועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילותו הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את נירות-ערך בתיק ההשקעות בישראל ובחו"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר התפשטות נגיף הקורונה ראה [פרק ב.5. לעיל](#).

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

יד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמא מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על הכלכלה העולמית והמשק המקומי הבנק בחן את ההשפעות לזמן הקצר, וכיום מעריך ובוחן את ההשפעות ארוכות הטווח על התוכנית האסטרטגית ואת התאמתה למצב.

למידע נוסף בנושא סיכון אסטרטגי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק, קשר לגורם למפגע סביבתי.

למידע נוסף בנושא סיכון סביבתי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019](#).